

(ע"ב) 'לא שנו אלא שלא פסקה מחמת תשמיש...' ואם תאמר, אם כן מדוע לא נצריכנה בדיקה כדי שתדע אם פסקה אם לא? ויש לומר שלא מצינו בדיקה כזאת שאינה מועילה לטמאותה עתה אלא רק בשביל שאם תראה אחרי כן תהא טמאה [מלבד כדי לקבוע לה וסת, מצינו בגמ' לעיל שיש להצריכה בדיקה] (תוס' הרא"ש).

ובחוות דעת (סוס"י קפו) כתב להוכיח מחמת קושיא זו שבתולה שנישאה ולא בדקה פעם אחת בשעת תשמיש, אם תראה אח"כ דם לאחר תשמיש, שוב אינה תולה בבתולים. ועל כן בדיקה זו בעצם אינה מועילה אלא לתקנת עצמה אבל אין שייך לחייבה בדבר, שהרי גם אם לא תבדוק יהא דינה כאילו בדקה ומצאה שהפסיקה.

אמנם בתוס' הרא"ש מבואר שהבדיקה אכן מועילה לטמאה אחר כך, הרי משמע שאם לא תבדוק תהא טהורה. [ודברי התוס' הרא"ש לא היו לנגד עיני החו"ד, שלא נתגלה הספר בימיו. ואין ספק שאילו היה רואה דבריהם היה חוזר בו] (עפ"י אבני נזר יו"ד ריט רמה, ועע"ש כמה חילוקי דינים בדבר).

'לא שנו אלא באשה עסוקה בטהרות, דמגו דבעיא בדיקה לטהרות בעיא נמי בדיקה לבעלה...' הטעם שהצריכו בדיקה לטהרות יותר מלבעלה, והלא לענין בעלה הוא איסור חמור שיש בו חיוב כרת – אולי מכך שראינו שהתורה חששה לענין טהרות ביותר, שהרי כמה כפרות יש שהן באות רק על טומאת מקדש וקדשיו – שעירי חטאות של ציבור, ואף של יוהכ"פ – לכן החמירו חכמים בטהרות לחוש להם יותר.

טעם נוסף (מהרמ"מ בוכוואלד); בראיה ללא הרגשה, אעפ"י שלא נעשית נדה מדאורייתא, הלא הדם עצמו טמא מדאורייתא ואם כן גם האשה טמאה בטומאת מגע, לכן לענין טהרות יש כאן איסור דאורייתא גם אם יצא דם ללא הרגשה, ואילו לבעלה – מדרבנן (עפ"י אגרות משה יו"ד ח"ד יד – לסי' קפוא).

גם לפי דעת האומרים שהמוצאת דם ע"י בדיקה הריהי נדה דאורייתא אף ללא הרגשה (כן נוקטים הרבה פוסקים עפ"י לשון הרמב"ם איסו"ב רפ"ט. ע' חוות דעת קצ; סדרי טהרה קפג. וכן נקט בשבט הלוי ח"ט קפא לעיקר), זהו רק משום חשש שמא בגלל הכנסת העד וכד' לא שמה לב להרגשה, אבל כאן אין חוששים לכך, שמא היתה הרגשה וטענה, אלא החשש הוא שמא יצא דם בלא הרגשה כלל, הלכך אין בזה איסור דאורייתא.

דף יב

'מהו שתבדוק עצמה לבעלה.' לשיטת הרמב"ם (ורבנו שמחה. ע' בהגהות מיימוניות איסו"ב ד, טז), מדובר כאן בבדיקה שלאחר תשמיש, ואמרו שלא תבדוק בסמוך כדי שלא יהא לבו נוקפו. אבל לפני תשמיש, אעפ"י שאינה חייבת לבדוק כשאינה עסוקה בטהרות – מנהג הצנועות לבדוק. ואף לאחר תשמיש כתב הרמב"ם שצריכה לבדוק לאחר זמן [בענין שאם תראה לא יתחייבו אשם תלוי, וכדלהלן], וכן האיש בודק אצלו – כי שמא ראתה דם מחמת שמש ולא הרגישה. ורש"י ותוס' ושאר מפרשים לא נקטו כן, אלא בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש לא תבדוק, ואין רוח חכמים נוחה בבדיקה זו. וכן נקטו הפוסקים להלכה (עפ"י רמב"ן וש"ר).

'אם כן לבו נוקפו' – אם תבדוק עצמה לפני תשמיש ותגיה עד הבדיקה עד למחר לראותו, ובינתים אינם יודעים אם טמאה היא (כן מתפרש עפ"י שיטת רש"י להלן טז, שבבדיקה סמוכה לתשמיש אין צריך לראות העד

עד למחר, אפילו בעסוקה בטהרות. כ"כ הרמב"ן. ואולם הרשב"א כתב שכאן ודאי אין לפרש כן, כי כל עצמה של בדיקה זו לבעלה היא הלכך צריכה לראות קודם תשמיש אף לפרש"י.
וגם אם נאמר שצריך לראות העד קודם תשמיש, כיון שאין אתה מחזיקה בטהורה ודאית, לכו נוקפו בחששות ובחומר בדיקת חורים וסדקים ואינו סומך בבדיקת אור הנר, וכל זה וכיוצא בו גורמים פרישה ומבטלים פריה ורביה (עפ"י רמב"ן). ור"ח פירש מתוך שרואה את אשתו בודקת הגם שידועת שלא תקנו חכמים לבדוק, הוא מחשב: אם לא שהרגישה לא היתה בודקת, ושמא טיפת הדם שהרגישה אינה ניכרת בעד.

מהו שתבדוק עצמה כשיעור וסת כדי לחייב בעלה חטאת...? פירש הר"ן [דלא כפרש"י]: אמנם משום בעלה לבד אינה רשאית לבדוק משום שלבו נוקפו, אבל לאחר תשמיש ועסוקה בטהרות והרי חייבת לבדוק, מהו לעשות אותה בדיקה בסמוך לתשמיש כדי לחייב בעלה בחטאת.
ולהרמב"ם שאף הספק הראשון היה לאחר תשמיש, י"ל שבספק השני באו להוסיף שאפילו כשעוסקת בטהרות וצריכה לבדוק, לא תבדוק לאלתר. וע' בלשון הר"ן להלן ע"ב ד"ה ונמצא פסקן.

לחייב בעלה חטאת. גם היא חייבת כמוהו, אלא מפני שהוא מחויב בקרבנות שאשתו חייבת (ע' נגעים יד, יב; נזיר כד.), לכך נקט לשון חיוב על בעלה (ריטב"א. וע"ע סדרי טהרה קצ, סו; נודע ביהודה תנינא יו"ד צו ד"ה ולכן).

אמר רבא: ושאינו מקיים דברי חכמים צנוע הוא דלא מקרי, הא רשע לא מקרי?! אלא אמר רבא...
– כיוצא בזה הקשה רבא לאביי (ביבמות כ.). וכל שאינו מקיים דברי חכמים קדוש הוא דלא מקרי רשע נמי לא מקרי?! אלא אמר רבא...!

מהו למעבד כי הא מתניתא. לפי פירוש רש"י שלפנינו נראה שהספק הוא האם די בתביעה כמשמעות הברייתא או שמא צריך בדיקה ואין די בתביעה. והשיב לו שיש לנהוג למעשה כהברייתא, שלא תתגנה בפניו.

ואולם התוס' גרסו ברש"י מעט שונה, ולגרסה זו מתפרש הספק האם צריך בדיקה או תביעה, אחת משתיהן, או שמא אין צריך אף לא אחת מהן. ועל כן הקשו התוס' על פירושו כמה קושיות. אכן לפי הפירוש האמור מיושב הכל (עפ"י ערוך לנר).
והתוס' פרוש הספק, האם בישנה אין צריך כלום כדברי הברייתא, או שמא צריך תביעה.

(ע"ב) זלישיילינהו לדידהו' – כיצד שורת הדין. ומתריך: 'דילמא אינהו קא מחמירי אנפשייהו' –
וגנאי הוא לשאול מהם כיצד נוהגים בעצמם (ריטב"א).

דילמא אינהו קא מחמירי אנפשייהו. מכאן ומעוד מקומות משמע שיש רשות ביד אדם להחמיר על עצמו הגם שמורה לאחרים להקל (ע"ע שבת קלד. ביצה כא: עדיות ג, י. וע' טור או"ח תמו שמהר"ם מרוטנבורג החמיר על עצמו ב'נותן טעם לפגם'. עפ"י תוס' יום טוב אבות א, טו ושו"ת יד אליהו תעב).
ויש אומרים ששמאי חולק על כך, באמרו 'עשה תורתך קבע' – שלא תקל לעצמך ותחמיר לאחרים ולא תחמיר לעצמך ותקל לאחרים אלא תהא תורתך קבע לך ולאחרים. וכן הוא אומר כי עזרא הכין לבבו

לדרש את תורת ה' ולעשת וללמד בישראל – כמו שהכין לבו לעשות, כך היה מלמד לבני ישראל (רע"ב ומגן אבות לרשב"ץ אבות שם – עפ"י נוסח אחד באבות דרבי נתן).

אשה שאין לה וסת אסורה לשמש... דברי רבי מאיר. נראה שר"מ לשיטתו החייש למיעוטא, לכך אוסר בכל שעה שמה תראה [כן צדד באג"מ יו"ד ח"ב עב,ג, ע"ש באריכות בבאור מחלוקת התנאים. ומ"מ ב"א יום שבין נדה לנדה, אמרו (בדף לט.) שאפילו לשיטתו בחזקת טהרה היא, דלמיעוטא דמיעוטא אינו חושש, כמו שאמרו בריש גטין].

ולא בלאות. רש"י פירש בלאות שהכניסה לה ושמתן בכתובה (צאן ברזל), אפילו הבלאות קיימים – אינו מחזיר לה. אבל שאר ראשונים חולקים וסוברים שכל מה שלפניה – נוטלתן, ורק מה שבלה ואינו קיים – פטור. ולדעתו נוטלתן כמו כן תוספת כתובה.

זיוצא ולא מחזיר עולמית... לא צריכא דהדרה ואתקנה, מהו דתימא ליהדרה, קמ"ל דזימנין דאזלא ומנסבא ומתקנא ואמר אילו הייתי יודע שכך היה אפילו הייתם נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובניה ממזרין. הרמב"ן צדד שדוקא כשהזכיר בגירושיה שמגרשה מפני כן ולא מכל סיבה אחרת, אבל אם גרשה בסתם – יכול להחזיר [כדרך שאמרו כזאת במגרש משום איילוניות]. ולבסוף צדד שאפילו לא אמר כלום בידוע שאינו מגרשה אלא מחמת פיסול זה, שהרי אסורה היא לשמש כלל, ואינו דומה לאיילוניות שכמה אנשים נשואים לאיילוניות והם מקיימים אותן. יש לדקדק מדבריו שלפי הדעה (בדף לט) שאפילו לר"מ מותרת לשמש ב"א יום שבין נדה לנדה, אין אומדנא דמוכח שמגרשה מפני כן, וא"כ כשמגרשה בסתם יוכל להחזיר. אך צ"ע שסתם דבריו. ושמה נקט שלאחר שחכמים הצריכוהו להוציאה, שוב נאסר לשמש עמה כלל, ומה שאמרו שם שאפילו לר"מ היא בחזקת טהרה, היינו רק שיכול להמתין עד שיעברו ימי זיבה ואז להוציאה (כמו שצדדו בתוס' שם), או לומר שהיא בחזקת טהרה לענין טהרות בלבד, אבל לבעלה אסורה, וכמשמעות דברי הגמרא 'כיון דלא חזיא לביאה'.

אילו הייתי יודע שכך היה אפילו הייתם נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובניה ממזרין. אעפ"י שהיה מחויב לגרשה, וכיצד יכול לומר לא הייתי מגרשה – נראה שכיון שאין בית דין כופים אותו להוציאה יכול לומר אילו הייתי יודע שיש לה תקנה הייתי שוהה מלגרשה ומחזר שתהא מתוקנת (עפ"י הר"ן).

הלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס. ובמאי... מאן דמתני הא לא מתני הא. לפרש"י, שני האמוראים אמרו דבר אחד בשם שמואל; אם עסוקה בטהרות, צריכה בדיקה קודם תשמיש ולאחריו, ואפילו יש לה וסת כדתנן במתניתין, ואם אינה עסוקה אינה צריכה בדיקה כלל אפילו אין לה וסת. וכ"כ הרי"ד. והרמב"ם ור"ח ור"ת (בספר הישר קסד) מפרשים 'מאן דמתני הא לא מתני הא' – לעולם בשאינה עסוקה בטהרות מדובר, ואעפ"י כשאיין לה וסת צריכה בדיקה לדברי רבי אבא בר' ירמיה ודלא כרב יהודה, ונחלקו אמוראים בדבר בדעת שמואל. ופסקו ר"ח ורמב"ם כר' אבא שפסק הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס שכל אשה שאין לה וסת משמשת בשני עדים, קודם תשמיש ולאחריו. וכן נקט הרא"ש למעשה (כך היה נראה בעיני צורתא דשמעתא וכפרש"י דאוקי הלכתא בעסוקה בטהרות, אלא שלא מלאני לבי להקל כי דברי ר"ח דברי קבלה הן). והרי"ף (בכתובות פ"א) מפרש כעין זה, בשאינה עסוקה בטהרות וצריכה שני עדים בשלש פעמים

ראשונות שמשמשת [פירוש: לאחר תשמיש, אחד לו ואחד לה (עפ"י דרכי משה, וכ"מ ברשב"א ובר"ן וברא"ש ובטור). וי"א אף לפני תשמיש (עפ"י רמב"ן בהל' נדה ה,ב; מאירי; ב"י קפו)], עד שתחזוק שאינה רואה מחמת תשמיש. ואותן עדים הן עיוותיה – כשראתה בתוך תשמיש ג' פעמים, הן תיקוניה – כשלא אירע לה כלום, על ידן היא מיתקנת לעולם. ונחלקו אמוראים בדעת שמואל אם אכן צריכה בדיקה זו לבעלה בשלש פעמים ראשונות אם לאו (ערמב"ן ורא"ש ור"ד).

טעם לבדיקה זו בשלש פעמים ראשונות, פירש הר"ן (פ"ב דשבועות) שהואיל שאין לה וסת, נראה שראייתה באות לה בהשפעת מקרים חיצוניים כגון קפיצה או אכילה מסוימת, לפיכך יש לחוש שמא אף מחמת תשמיש תראה.

ודוקא אם לעתים רואה באותם ימים, אבל בימים שלעולם אינה רואה בהם – אינה צריכה לבדוק (עפ"י יו"ד קפו,ג מתרומת הדשן. ונראה שכמו"כ אין מועילה בדיקה באותם ימים, מפני שאנו נוקטים בהחלט שלענין זה נחשב כיש לה וסת, כמשמעות לשון השו"ע וכמש"כ באגרות משה יו"ד ח"ב עב,ד. וע' בספר מראה כהן ח,ט).

פרק שני; דף יג

'כל היד המרבה לבדוק בנשים – משובחת'. פירוש, שבודקת לעתים גם בזמן שהיא מוחזקת לטהורה, לוודא ולחזק טהרתה יותר. [אבל אין הפירוש לבדוק ממש באופן תמידי מחמת עצבנות, כי אשה כזאת מכניסה עצמה ללחצים נפשיים, וגם לפעמים מסרטת עצמה מחמת רוב בדיקות. וגם אין שום סבה שתסתכל על הנייר שמקנחת עצמה אחרי הטלת צרכים, כי כל זמן שלא הרגישה אין סבה לבדוק, וגם אין קנות הזה בלא"ה בגדרי בדיקה, ומכניסה עצמה לספיקות שלפעמים קשה לפתור אותם...'] (עפ"י שבת הלוי ח"ח קצה,ד).

בשור"ת אגרות משה (יו"ד ח"ד יז,כח) כתב שבעצם היה מסתבר שלא אמרו 'משובחת' אלא בימי טהרתה אבל בימי ספירת נקיים אין שייך להצריך יותר מהדין שקבעו לה לכתחילה, בדיקה בשחר וסמוך בין השמשות. ונראה שכוונתו שכן היה נראה מצד הסברא, אבל בשו"ע (קצו,ט) מבואר שאף בימי ספירתה נאמר שהמרבה משובחת. עוד נראה מדבריו שבזמן הזה שאין אנו בקיאים במראות ומחמירים אפילו כמראה השעוה והזהב, שנמצא שהרבה ממה שתמצא ייאסר מספק או רק מחומרא בעלמא – ודאי אין מעלה בריבוי בדיקות.

'במה דברים אמורים לענין שכבת זרע, אבל לענין זוב אף הוא משובח כנשים' – ואין חשש שמא יתקשה ויוצא שכבת זרע, משום שהזיבה באה מאבר מת שאינו מתקשה (עפ"י משנה אחרונה, מרע"ב). ובתורא"ש בשם ר"ח משמע שכיון שצריך לבדוק הזוב כדי למנות ראיותיו, אעפ"י שעלול להוציא זרע לא אסרו (וכ"כ בספר פני אריה).

זהלא נצוצות נתזין על רגליו ונראה ככרות שפכה ונמצא מוציא לעז על בניו שהן ממזרים' – שחוששים ללעז מאותם אנשים שאינם יודעים שאסור להושיט יד לאמה והם רואים נצוצות על רגליו של זה [משא"כ שאר אנשים נזהרים להטיל באופן שלא יתזו ניצוצות או מנגבים ניצוצותיהם] (ע' פתחי נדה, פני אריה).

'בתר דאמר להו איסורא, הדר אמר להו תקנתא?!' אף על פי שכן מצינו בכמה מקומות וכך הוא

דף יב

- כא. א. אשה שאינה עוסקה בטהרות, האם בודקת עצמה לבעלה?
 ב. אשה הרגילה בטהרות והיא ישנה, האם מותרת היא לבעלה בלא בדיקה?
 ג. הבא מן הדרך, האם רשאי לשהות עם אשתו בלא שאומרת לו שהיא טהורה?
 ד. אשה שאין לה וסת, מה דינה לענין תשמיש ולענין חיובי כתובה?

א. אף על פי שהאשה העוסקה בטהרות בודקת עצמה סמוך לתשמיש כדלעיל, אם אינה עוסקה בטהרות אמר רב יהודה לרבי זירא: לא תבדוק לבעלה, שאם כן לבו נוקפו ופורש (כיון שרואה אותה בודקת על אף שידועת שלא תקנו חכמים לבדוק, מחשב בלבו: אם לא הרגישה לא היתה בודקת. ר"ח). כמו כן אמר רב הונא לרבי אבא שלא תקנה לאחר התשמיש לאלתר כדי לראות אם ראתה דם להתחייב בחטאת [ולפי' איכא דאמרי' לא תבדוק בדיקה ממושכת יותר, לחייב אשם תלוי].

כן היא שיטת רש"י ושאר מפרשים, אבל לדעת הרמב"ם (איסור"ב ד, ד-טו ובנו"כ), כל אשה צריכה לבדוק לאחר תשמיש שמא ראתה מחמת שמש ולא הרגישה, ואפילו יש לה וסת קבוע ואפילו זקנה ומסולקת דמים, אך לא תבדוק בסמוך אלא לאחר זמן בענין שאם תראה לא יתחייבו אשם תלוי – כדי שלא יהא לבו נוקפו. ולפני תשמיש אין חיוב מן הדין אבל הצנועות בודקות עצמן. ואולם שאר כל הפוסקים נוקטים שאשה שיש לה וסת אינה בודקת לא לפני תשמיש ולא לאחריו, ואין לה להחמיר על עצמה (ע' טור וב"י קפד קפו, וע"ש באר היטב ובמה שתמה על דבריו באגרות משה יו"ד ח"ד יד, עמ' קפב).

ויש מי שסובר שלא אמרו להימנע מלבדוק משום נקיפת הלב אלא לאחר תשמיש, אבל קודם תשמיש כל היד המרבה לבדוק משובחת (עפ"י הגהות מיימוניות איסור"ב ד, טז בשם רבנו שמחה).

ב. רבי אבא בר ירמיה אמר בהסבר דברי שמואל: אשה [העוסקה בטהרות] שאין לה וסת – אסורה לשמש עד שתבדוק עצמה, ואפילו ישנה צריכה בדיקה. ושיש לה וסת – אם היא ישנה אינה צריכה בדיקה (אם משום שלא הטריחוה להקיצה ולצערה, אם משום שאינה ראויה כעת להתעסק בטהרות שהרי ישנה. עפ"י רש"י).

א. כשם שאין הישנה צריכה בדיקה, כך אין צריך להקיצה ולתובעה כדי שתזכר אם ראתה דם ותאמר. ואפילו לא היה עמה מקודם לכן כדי שתאמר לו (עפ"י תוס' ד"ה מהו).
 ב. אעפ"י שאין בישנה איסור משום נדה כנ"ל, אסור לבוא על הישנה. או גם מדובר כשאינה ישנה לגמרי אלא אינה ערה כל כך שתדע להשיב אם היא טהורה אם לאו (עפ"י תוס', ומובא בפוסקים. ומשמע שאפילו משום מדת חסידות אין להימנע, שהרי כן נהגו האמוראים עצמם לפהתוס'. ועריטב"א).

ג. חמרים ופועלים והבאים מבית האבל ומבית המשתה – נשיהם להם בחזקת טהרה, ובאים ושוהים עמהן בין ישנות בין ערות. ואפילו באשה העוסקה בטהרות שהצריכה בדיקה גם לבעלה, כאן שבא מן הדרך והוא תובעה – אין לך בדיקה גדולה מזו. ואף החכמים נהגו כן בעצמם.
 פרשו בתוס', לפי שהבא מן הדרך מפייסה ותובעה לתשמיש ומוטל עליה הדבר וזוכרת אם ראתה. משא"כ כשלא בא מן הדרך אסור ללא בדיקה אפילו יש לה וסת אם היא ערה, לפי שאינו מאריך בפיוס אלא בא עליה מיד ואין הדבר מוטל על לבה לזכור שהרגישה.

ואפילו היה בעיר אלא שלא היה נמצא עמה כגון שבא מבית האבל או בית המשתה, דינו כבא מן הדרך (עפ"י ר"ן).

במה דברים אמורים – שהניחן בחזקת טהרה, אבל הניחן בחזקת טומאה – לעולם היא טמאה עד שתאמר לו טהורה אני.

הלך לזמן ממושך, יותר מעונתה הרגילה, הרי זה כהניחה בחזקת טומאה (עפ"י גמרא להלן טו, ע"ש פרטים נוספים).

ד. אשה שאין לה וסת, לדברי רבי מאיר אסורה לשמש [וי"א שאין בכלל זה י"א יום שבין נדה לנדה, כדלהלן לט], ואין לה לא כתובה ולא שאר זכויות מתנאי כתובה. ויוציא ולא יחזיר עולמית [אעפ"י שחזרה וניתקנה, משום חשש גירושין בטעות].

א. מוכח בגמרא (לט) שמחויב להוציאה, וכ"כ התוס'. ואולם נראה שאין בית דין כופים על כך (עפ"י בית שמואל ק"ז סק"ג – בפירושו דברי הר"ן).

ב. התוס' כתבו שאע"פ שידע על כך מתחילה ואין כאן מקח טעות, אין לה כתובה מפני שהיא מרגילתו להיות עמה שהרי זרעה כשר, לכך הקלו עליו להוציאה (עפ"י תוס'). והוא הדין אם כשנישאה היה לה וסת ולאחר הנישואין פסק (עפ"י שו"י הר"י מגאש קכט).

ואילו הריטב"א פרש טעמו של ר"מ משום מקח טעות, לפיכך קונסה בכתובה.

ג. יש אומרים שאם גרשה בסתם ולא פירש שמגרשה רק מפני שאין לה וסת, מותר לו להחזירה כשניתקנה (כ"ג דעת הר"ן, וכן כתב הרשב"א בפירושו ראשון). ויש שאין מחלקים בדבר (ערשב"א ומאירי בשם י"א). וכן צדד הרמב"ן בסוף דבריו, וכן הביא הריטב"א מהתוס' ונקט כן לעיקר).

ד. לדעת הר"ן, ודאי רבי מאיר נקט דבריו גם באשה שאינה עסוקה בטהרות, משום חשש שהיא טמאה מן הדין, שאין סברא שמשום מעלת הטהרות נחמיר כל כך.

ויש להעיר שמדיוק לשון התוס' (בסד"ה דמתני) נראה לכאורה שגם ר"מ לא אסר לשמש אלא בעסוקה לטהרות [יתכן משום שבעלה הוא הגורם לה לאכול תרומה וקדשים, והרי עלולה בכל שעה להיטמא – לכך גזרו שיוציאנה], אבל בשאינה עסוקה מותרת לבעלה.

משום אבא חנן אמרו שאסורה לשמש אבל חייב ליתן לה כתובה.

לדבריו מותר לשמש עמה בי"א יום שבין נדה לנדה, ואעפ"י כ גזרו חכמים לגרשה כדי שלא יבוא לידי מכשול, אך לא תפסיד משום כך כתובתה (עפ"י תוס').

רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר: משמשת בשני עדים והן תקנתה. אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כר"ח בן אנטיגנוס. ודוקא בשעסוקה בטהרות, אבל לא עסוקה – משמשת שלא בעדים (בין ערה בין ישנה) כב"ל.

א. כן פרשו רש"י ורי"ד, וכן נקט הריטב"א לעיקר (וע' גם בריטב"א טו. וברשב"א שם ע"ב שהוכיחו מסוגית הגמרא שם שאשה שאין לה וסת א"צ לבדוק. וכן נקטו התוס' שם ע"א ד"ה הכי. וכן נקט בשו"ת מהר"ם מרוטנברג תרכד ועוד. ואף אם מצאה אח"כ דם, כתב שאינה צריכה כפרה שהרי לא היתה צריכה לבדוק).

והר"ח והרמב"ם פרשו באופן אחר, ולדבריהם אשה שאין לה וסת נחלקו בה אמוראים בדעת שמואל האם צריכה בדיקה קודם תשמיש ולאחריו אפילו אינה עסוקה בטהרות, אם לאו. ופסקו שצריכה, וכ"כ הרא"ש למעשה (ומובאת דעה זו בשו"ע קפו, ב). [ולשיטה זו נראה שהוא הדין לאשה שעד יום מסוים אינה רואה, ומיום מסוים והלאה עלולה לראות באחד הימים – דינה כאשה שאין לה וסת קבוע לענין הצרכת בדיקה במשך אותם ימים. אך יש להקל בזה במעוברת אפילו תוך ג' חדשים ראשונים. עפ"י שבט הלוי ח"ג קטז].

והרי"ף (כתובות פ"א) פירש שנחלקו אם צריכה בדיקה בשלש פעמים ראשונות שמשמשת [לאחר תשמיש. וי"א אף קודם תשמיש], להחזיקה בשאינה רואה מחמת תשמיש. וכן מובא בשלחן ערוך (קפז, ב). והש"ך כתב שהמנהג שאין צריך [ואף הרי"ף לא הצריך בדיקות אלו אלא לענין חיוב כתובה]. ובתורת השלמים כתב שבמקום שלא נהגו להקל – אין להקל בדבר. ובהו"ד כתב שאמנם אין צריך בדיקת חורים וסדקים, אבל תקנה ושתהה העד בגופה כשיעור וסת. ופסק בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב עה ושם ח"ד יד לסי' קפו, א) שמצד הדין יש לנקוט כהש"ך שא"צ בדיקה אף לא בג' פעמים הראשונים, אך מאחר שיש מחמירים כהשו"ע – ראוי להחמיר, אך די בקינוח ולהשהות העד בגופה מעט באופן שפניה למטה ואין להחמיר יותר. ויש מורים המחמירים בבדיקת חורים וסדקים בשלש פעמים ראשונות (עפ"י הגר"י קפו, ז; לחם ושמלה סק"ה).

ב. אשה שמעולם אינה מקדמת לראות מיום מסוים; עד לאותו יום דינה כמי שיש לה וסת, שהרי מוחזקות שלא תראה בכל אותם ימים (תרומת הדשן; יו"ד קפז, ג). ונחלקו אחרונים כשרגילה להקדים או לאחר ב' וג' ימים, האם אותם ימים שהיא נבוכה בהם דינם כזמן וסתה וצריכה פרישה (נוב"י, בהבנת דברי הרמ"א קפד, ב) או דינה באותם ימים כאשה שאין לה וסת (חו"ד. ע"ש בפ"ת. וע' שלטי הגבורים רפ"ב דשבועות). ומקובל בשם החזו"א שזה רק בימים אחדים, אבל אם לפעמים מקדמת או מאחרת שבעה ימים או יותר, בזה ודאי דינה באותם הימים כאשה שאין לה וסת (עפ"י כתבי קה"י החדשים, יט).

ג. באגרות משה (יו"ד ח"ב עב, א) נקט כהנחה פשוטה שאשה שאין לה וסת אסורה עד שישאלנה ותאמר טהורה אני. ותימה דלהלן טו. מבואר שבחזקת טהרה היא, אם לא שעברה עונה בינונית. וצ"ע.

פרק שני; דף יג

- כב. א. האם מותר ורצוי לאשה ולאיש לבדוק עצמם אם נטמאו, בדם נידות, בטומאת קרי וביובנה?
 ב. המטיל מים ורוצה שלא יתזו ניצוצות על רגליו וכד', כיצד יעשה?
 ג. היה אוכל בתרומה והרגיש שנעקרה שכבת זרע בגופו, מה יעשה?
 ד. מהי חומרת עוון הוצאת זרע לבטלה ומה עונשו?

א. כל היד המרבה לבדוק; בנשים – משובחת. באנשים – תקצץ, ואפילו פעם אחת אסור משום חשש הוצאת זרע. תנא, במה דברים אמורים – לענין שכבת זרע, אבל לענין זוב (למנות ראיותיו, שתיים לטומאה ושלוש לקרבן) אף הוא משובח. ואפילו לענין שכבת זרע, אם בא לבדוק בצרור או בחרס, וכן במטלית עבה (וכדאביי) – בודק, שאין בדברים קשים חשש חימום.

- א. לפי תירוץ אחד בתוס' מבואר שאפילו בודק עצמו רק מעטרה ולמטה אסור.
 ב. הרמב"ם השמיט בדיקה לזוב, וכן בדיקה בחרס או בצרור. ויתכן שלפי דברי הברייתא שלא יושיט ידו למטה מטיבורו, אין חילוק בכל זה, ופסק הרמב"ם כהברייתא (ערוך לנר). ובלקוטי הלכות צדד שלכך השמיט התר בדיקת זוב, לרוב פשיטותו. והתר בדיקה בחרס או בצרור יש לשמוע מדיוק דברי הרמב"ם 'אסור לשלוח ידו במבושיו'.
 ג. נראה שמעלת ריבוי הבדיקות בנשים היא דוקא כשע"י הבדיקה תדע בודאות אם נטמאת אם לא ולא כשיתעורר לנו ספק מהבדיקה, ולכן בזמן הזה שאין אנו בקיאים במראות ומחמירים בשבעה נקיים אפילו במראה שעוה וזהב, שנמצא הרבה ממה שתמצא ייאסר רק מספק או מחומרא בעלמא – ודאי אין מעלה בריבוי הבדיקות, ובודאי אין שום צורך לקנה בביה"כ בדבר לבן ולבדקו מדם (עפ"י אגרות משה יו"ד ח"ד יז, כח. וע' בשבט הלוי ח"ח קצה, ד).